List 45. Tečaj LVII.

NOVICE

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 10. novembra 1899.

Politiški oddelek.

Proračun za leto 1900.

V sredo je začasni vodja finančnega ministrstva dr. Kniažiolucki predložil poslanski zbornici proračun za l. 1900, kateremu je dodal običajni ekspozé o gospodarskem položaju države sploh in opecijelno o državnem gospodarstvu.

Za interpretacijo ekspozeja in proračuna je važno posebno to, da je Kniažiolucki govoril povsem kakor mož, ki se zaveda, da je le mimogrede nekaj časa vodja finančnega ministrstva, sicer pa nima nikake odgovornosti, niti za preteklost niti mu je treba skrbeti na prihodnjost.

Tudi za prihodnje leto predloženi budget je aktiven. To je uvaževanja vredno dejstvo, dasi znaša za l. 1900 preračunani prebitek le 407.889 kron, torej celih 528,193 kron manj, kakor zadnji proračun. Toda pomen tega izkaza ne tiči toliko v številki sami, kakor v dejstvu, da je sploh bilanca aktivna, da se izkazuje prebitek.

Aktivnost budgeta je toli pomembnejša, ker so državni izdatki od lanskega leta narasli za celih 56 milijonov kron. Od tega prirastka pride na uredbo uradniških plač 17 milijonov kron, na uredbo plač srednješolskih profesorjev 4·9 milijonov kron, na pomnožitev vagonov itd. pri drž. železnicah 1·3 milijonov kron in na večje, vsled novega civilnopravdnega reda nastale potrebščine justičnega ministrstva 1·3 milijonov kron.

Proti temu prirastku državnim izdatkom se pač ne da nič ugovarjati, saj so vsi ti novi izdatki nujno potrebni. Vzlic temu pa se za te nove izdatke ni iskalo novega pokritja, in tudi blagajnični preostanki se niso pritegnili, kakor je sicer bilo v navadi, da se je konstruiral aktiv-saldo. Predloženi proračun se bilancira sam in vsled tega je izkazani prebitek posebne važnosti, ker reprezentira dejanski ne umetno narejen prebitek.

Seveda je to bilo mogoče samo vsled tega, ker je prejšnja vlada poskrbela za sredstva, s katerimi se pokrije znatno zvišanje potrebščin. Pokritje se najde v poglavju o indirektnih davkih. Samo novi davek na sladkor bo po tem računu nesel 29·6 milijonov kron.

V obče jako pomnožene državne potrebščine so se dale pokriti samo na ta način, da se je davčni vijak pri starih davkih do skrajnosti pritegnil. Več kakor je za prihodnje leto preliminirano se potom sedanjih davkov že ne da dobiti. To uvideva vsak, kdor ima količkaj vpogleda v gospodarske razmere naše države. Zlasti dohodki iz osebnega davka so tako visoko preliminirani, da višje že skoro ne bo možno iti.

In vender se je bati, da bodo državne potrebščine že v kratkem prav izdatno narasle. kajti vojna uprava zahteva novih milijonov in sicer prav lepo število, namreč 400 milijonov kron. Položaj poostruje še to, da se blagajnični preostanki, ki so znašali koncem 1895. leta okroglih 257 milijonov goldinarjev, skoro izginili oziroma so vezani vsled regulacije valute.

Prebitki iz l. 1897, in 1898. so že davno porabljeni, kajti l. 1898. se je, ker ni bilo možno najeti investicijskega posojila, vzelo iz državnih blagajnic za razne investicije 30 milijonov gold., za podpore po ujmah oškodovanim pa 20 milijonov gold. Od vseh blagajničnih preostankov iz prejšnjih let je danes samo še kacih 40 milijonov gld. na razpolago, katerih poraba pa je že tudi določena, zakaj država potrebuje za podporo po ujmah oškodovanim 10 miljonov, za plačilo zapadlih davčnih menic 10 milijonov in za to, da vzame državne note iz prometa, 20 milijonov.

Državi zmankuje torej denarja in da zamore voditi upravo, je potrebno, da za plačilo izvestnih neizogibnih investicij najame posojilo, ki je za sedaj preračunjeno na 40 milijonov gld. Za to posojilo se izda investicijska renta, ki se bo obrestovala po $3^1/_2$ odstotkov oziroma, če bi vsled vladajočih denarnih razmer ne bilo možno take rente oddati, po 4 odstotkov.

Iz vsega tega se vidi, da Avstrija ima sicer aktiven budget, da pa za izhajanje potrebuje 40 milijonov več, kakor jih ima na razpolaganje.

Vodja finančnega ministrstva se je v svojem ekspozeju držal stroge objektivnosti, a pokazal je vender, da mora vlada na vsak način dobiti novih sredstev. Kaj storiti? Ljudstvo je že sedaj preobremenjeno in le težko diha pod bremeni, katera se mu nalagajo. Skrbeti bo za nove dohodke, a te je možno dobiti le, če se odpro vrata gospodarskemu napredku, ki poveča davčno moč ljudstva. Samo tako, da se pomnoži dohodek ljudstva in poveča ljudsko blagostanje, je upati, da bodo našli državni dohodki v toliki meri, da se bodo tudi pokrivali redno naraščajoči državni izdatki.

Lahkomiselnost.

V četrtek, dne 26. oktobra popoldne, je bil v „Katoliškem domu“ shod „Gospodarske zveze“ na katerem shodu so se kovali visokoleteči gospodarski projekti.

Gospod dr. Šusteršič je, kakor nam je sporočil „Slovenec“, razpravljal o ustanovitvi osrednje zadruge, ki bi imela svoje skladišče v Ljubljani ter bi zalagala vse kmetijske zadruge, konsumna društva itd. z vsemi potrebščinami.

Financiranje tega načrta je gospod dr. Šusteršič pojasnil tako-le: „Pri osrednji zadrugi bi bili redni in izredni člani. Redni člani bi bili v prvi vrsti posojilnice. Redni člani bi vplačali glavne deleže, izvenredni člani pa opravilni delež, ki bi moral biti nizek, na primer 1 krono, ker je osrednja zadruga namenjena kmetu, ki ne more veliko plačati; opravilni delež izstopivši dobi nazaj. Pri vstopu plača izvenredni član pristopnine 1 krono, ki ostane zadrugi. Prvo leto je torej izvenredni član udnine prost. Pričenši z drugim letom prične vplačati udnino, ki bi znašala 1 gld. na leto. Da se ustvari potrebni prometni kapital in se pokrijejo stroški, morala biimeti pri osrednji zadrugi vsaka posojilnica jeden glavni delež 500 gld., ki ostane imetje posojilnice, samo obrestovanju se odreče. Na ta način bi v kratkem imeli skupaj okolu 50.000 gld. kapitala. Tisto beračijo, katero ima kmetijska družba, spravimo mi skupaj v 24. urah.“

Ponosne besede! Le škoda, da „Slovenec“ ni tudi povedal, kar je k tem izvajanjem pripomnil č. gospod Hladnik, zakaj potem bi dobila vsa stvar popolnoma drugo lice.

Č. g. Hladnik je namreč pojasnil, da izmed takozvanih katoliških posojilnic sploh nobena nima 500 gld. premoženja, in da torej ne more vzeti glavnega deleža. Na to je dr. Šusteršič odgovoril, da posojilnicam sploh ne bo treba vplačati tega deleža, da bodo le po 500 gld. dolga naredile pri „Ljudski posojilnici“, in s tem denarjem se napravi osrednja zadruga.

Tista beračija, katero ima kmetijska družba, se torej ne bo skupaj spravila, ampak naredilo se bo le toliko — dolga.

S tem je povedano vse. Snovanje velikih podjetij na taki podlagi je lahkomiselnost, ki se utegne tako bridko maščevati, kakor nameravana ustanovitev zavarovalnice brez kapitala, kateri zavarovalnlci ne more biti sojena druga usoda od one ki je zadela „banko Slovenijo“. —

Politični pregled.

Državni zbor je imel sejo v ponedeljek. Razpravljalo se je o predlogu Daszynskega, naj se odpravi § 14. in o predlogu levičarskih strank, naj se nadalje utesni poraba § 14. Nemški govorniki so zbežali. Govoril je tudi češki poslanec Stranski, ki je ožigosal Bärnreitherja, kateri je kot minister podpisal 13 naredeb, izdanih s § 14. med tem ko sedaj zahteva odpravo § 14 Na to je čital Clary izjavo. da vlada ne misli na odpravo § 14. in tudi glede utesnitve se ne more izreči, ker ne vè, v koliko naj se poraba § 14. utesni. Izjava je bila očividno dogovorjena z levičarskimi strankami. Dotična akcija Nemcev je bila le sleparjenje. Zatem je bilo glasovanje o nujnosti socialnodemokratičnega predloga. Vse stranke so glasovale za nujnost, izvzemši Lahe ter nemško-liberalne veleposestnike. Fuchs je odredil glasovanje po imenih pri katerem se je izkazalo, da je dvetretinjska večina za predlog, toda pri glasovanju o meritorni vsebini, ni dobil predlog večine. Predlog glede utesnitve porabe § 14 se je odkazal odseku 48 članov.

Po volitvi delegacije. — Cesar je poslal vitezu Jaworskemu brzojavko, vsled česar smatrajo desničarski listi desnico za legalno večino; s tem je tudi zadana nova blamaža Claryju. Levičarji hočejo dobiti protiuslugo, ker niso volitve obstruirali. Desnica je izkazala levici mnogo uslug, a kaj je dobila zato? Odpravo jezikovnih naredb in ustavilo se je nemško ministrstvo, da razbije slovansko večino! — Delegaciji se snideta proti koncu tega meseca. Vzrokom tako poznemu zasedanju delegacij, da hočeta obe vladi, da se kvotni deputaciji sestaneta čim preje in poskusita rešitev kvotnega vprašanja. Nadalje je vzrok odgoditve delegacijskega zasedanja želja ogrske vlade, da se ji dovoli proračunski provizorij, radi katerega so imeli v parlamentu že dvakvat obstrukcijo, Széll pa se hoče temu počenjanju izogniti.

Kontrolni shod. — Te dni se je pri dvornem dinerju v Budimpešti govorilo tudi o najnovejšem jezikovnem prepiru pri kontrolnih shodih. Cesar je omenil posl. Gajariju, da je čudno, kolika zmešnjava je nastala pri kontrolnih shodih. Cesarju se zdi, da je vsled takih pojavov enotnost avstro-ogrske armade v nevarnosti. Posl. Gajari je odgovoril na to, da bodo delali Ogri na to, da se nemški armadni jezik ohrani za vojaštvo vseh narodov. „Neue Freie Presse“ so raduje te cesarjeve opombe ter dolži Čehe, da so oni zanesli to jezikovno vprašanje tudi mej vojaštvo. Kje je torej tista zajamčena enakopravnost § 19. drž temelj. zakonov?

Razpor mej nemškimi strankami. — Vse nemške stranke so site poveljništva Wolfovega. Wolf je očital dr. Nitzseheju, da se je udeležil volitev delegacij. Toda nemški poslanci, ki so bili izvoljeni, da delajo resno, ne blazno politike, so složni v tem, da so dolžni svoji časti, zavrniti Wolfa v v svoje meje. To se je, upamo, danes že storilo na zadosten način. — Kakor znano, je nemška narodna stranka proti Wolfovim impertinencam energično protestirala. Ker je tudi nem, napredna stranka velika nasprotnica prepotentnih Schönerer-

jancev, so sedaj Wolf in tovariši na levici docela osamljeni. Wolfovega jerobstva so se prenajedli vsi nemški poslanci, kar je vsaj v naših očeh jako dobro.

Jezikovni zakon. — Načrt jezikovnega zakona, ki ga je sedanja vlada obljubila pri svojem nastopu v poslanski zbornici, bo neki predložen še tekom meseca novembra. Toliko bi bilo dosedaj gotovo v tej zadevi, o vsem drugem pa vladni krogi še trdovratno molče. Niti to ni znano, ali predloži vlada načrt zakona samo za Češko in Moravsko kot nadomestilo za odpravljenje jezikovne naredbe, ali za vse avstrijske dežele. V tem oziru bo treba izredne paznosti od strani desničarskih strank.

Kralj Aleksander o srbski razmerah. — Dopisnik „N. Fr. Pr.“ je bil te dni sprejet pri srbskem kralju v avdijenci ter je prijavil dolgo poročilo o svojem pogovoru z Aleksandrom, ki je zatrjeval. da je že davno izgubila radikalna stranka svoj vpliv v Srbiji, in da je vsled svojih zarot proti sedanjem rodu izgubila zadnje pristaše. Radikalci so bili sami najbolj kruti in se ne smejo pritoževati radi krutosti. Nadalje je dejal, da bode obsojene radikalce ob primernem času pomilostil. Razkralj Milan si je pridobil za razvoj srbske armade velikih zaslug. Zato želi Aleksander, naj ostane nadalje oče pri njem. Dopisnik pripoveduje, da se mu je zdel kralj Aleksander bolehen.

Nove Milanove lopovščine. — Milan je provzročil, da imajo Srbi temeljem kraljevskega ukaza troje novih zakonov. S prvim se je kazenski zakon, ki je bil že doslej drakonski, še pohujšal. Sedaj bo možno Milanu streljati ljudi kakor zajce. Drugi zakon določa, da sme vlada iztirati iz dežele vsekogar, ki se ji zdi nevaren ali sumljiv. Milan bo zapodil sedaj vsakogar, ki se bo upal delati opozicijo njemu in njegovi vladi. S tem bo radikalna stranka smrtno zadeta. Tretji zakon pa ustvarja v notranjem ministrstvu poseben informacijski oddelek, ki bo nadziral mišljenje in govorjenje uradništva in javnih oseb sploh. Ta vohunski oddelek bo zastrupil vse javno in družinsko življenje v Srbiji ter omogočil vsakatero svobodno javljenje lastnega prepričanja. S to oficijalno špijonažo postanejo razmere na Srbskem neznosne. Vsakdo bo vsak hip v nevarnosti, da ga zgrabijo in vržejo v ječo, kajti vohuni bodo imeli razprostrte mreže v vse sloje, v vse kroge do mize družinske in postelje zakonske.

Angleška in Avstrija. — Izrek v Angleškem parlamentu, vse evropske velesile razun Avstro-Ogrske so nam sovražne, se vedno bolj uresničuje, posebno kar se tiče Rusije ter Francije, katerima se pridruži nemška velevlast. „Echo de Paris“ se čudi, da tega koraka ni še storila Nemčija, kar se pa more zgoditi v najkrajšem času. Rusija dela z vso silo na to, da se Evropa odločno upre angleškemu prodiranju; hoče da se ohrani status puo ante iz leta 1881 ozir. 1884. Najbrže se pridruži tudi Portugalska tej akciji, in le zategadelj je ostala Portugalska dosedaj mirna, ker so se bali angleške mornarice. Tako zatrjujejo ruski listi.

Velik poraz Angležev. — Vesti o slavnih zmagah Angležev nad kmetskimi Buri so se jedva razkadile in se izkazale kot pretirane ali celo lažnjive in že je doslo novo poročilo, da so bili Angleži občutno tepeni. Prej so se merile le manjše čete Angležev in Burov mej seboj Izid teh prask je le lokalnega pomena. A glavna bitka je bila dne 30. oktobra pri Ladysmithu, kjer se je merila vsa angleška vojska pod generalom Whitom in vsa burska vojska pod generalom Zoubertom. Transvaalski in oranjevski Buri so se združili. Okoli 18 000 Burov je obdalo 29. oktobra Ladysmith od zahodne severne in vzhodne strani, Angleži pa so brezuspešno opetovano poskušali pregnati jih. Oranjevski Buri so 29. oktobra zapustili Besters ter se pomikali od severnozahodne strani proti Ladysmithu, oziroma proti levemu krilu aegleške armade. Transvaalski Buri so začeli Ladysmith bombardirati. General White je sprevidel, da ga mislijo transvaalski in oranjevski Buri zgrabiti od vseh stranij, zato pa jih je hotel prehiteti. Vprizoril je splošen napad na Bure. Najprej je zgrabil Oranjce. Napadel jih je po noči. Oranjci so pustili da je prišel oddelek Whitove armade prav v njihovo sredo, potem pa so zgrabili nakrat Angleže od vseh stranij. Angleži so bili ujeti. Dva bataljona in šestero gorskih topov, t. j. 42 častnikov in 2000 mož, katero je moralo izročiti Burom tudi orožje. S tem je bila leva krilna kolona za Angleže že izgubljena, Nič boljše se ni godilo desni krilni koloni, katero je burska vojska zapodila v beg Buri imajo sedaj že 2212 angleških ujetnikov. Bržčas bo White zapustil Ladysmith in se pomaknil dalje proti jugu, v Pietermaritzburg ali celo do luke Durban. Angleži se boje, da se upro sedaj tudi Buri v Kapu, in da se dvignejo proti njim dosedaj neotralni rodovi. Najnovejša poročila javljajo, da se trudijo Buri, da bi osvojili železniško progo proti Colensu ter odrezali Angležem pot do Pietermaritzburga. Ako se to posreči Burom, ujeta je vsa angleška vojska Whiteja — Ker pred 25. nov. general White nikakor ne more dobiti nikake pomoči, je zelo dvomljivo, da bi se mogla angleška armada v Ladysmith prehraniti, in da bi mogla vstrajati vzlic bombardiranja burskih topov. V Londonu vlada zategadelj velik strah, kajti najbrž se bo moral udati general White s celo svojo vojsko radi lakote in splošnega pomanjkanja, predno dospe general Buller s svojo pomočjo. Angleška posadka mesta Colenso je pobegnila ter prepustila mesto Burom. Tako je Whiteju umaknjenje proti jugu neomogočeno; ujet je ter se iz Ladysmitha ne more nikamor ganiti. White je ranjen, Buri so zasedli vse griče in hribe okoli in okoli Ladysmitha ter jih utrdili s topovi, katerih žrela so obrnjena od vseh stranij na mesto.

Obrtnija.

Zadružni zakon.

Sedaj veljavni zadružni zakon z dne 9. aprila 1873 leta je podlaga vsem številnim, umestnim in neumestnim, potrebnim in nepotrebnim konsumnim društvom, kmetijskim in obrtnim zadrugam, katera so bila v poslednjih letih ustanovljena v naši deželi.

Zadružna organizacija je nastala v svrho, da bi taki sloji, ki so navezani na zaslužek svojih rok in kateri nimajo nikacega osebnega kredita, dobili potom združevanja priliko, okoristiti se skupnega kredita vseh združenih članov ter postali deležni dobička, ki ga dajeta kapital in kupčija ali obrtnija. Na ta način je namreč tudi ob zaslužku svojih rok živečim slojem mogoče, da si pridobe gospodarsko neodvisno pozicijo v človeški družbi.

Zadružništvo se je tekom zadnjega polstoletja v vseh državah močno razvilo in je povsod že urejeno po posebnih zakonih.

Prvi začetek zadružništvu so položili takoimenovani richdalski pijonirji na Angleškem. Nekateri tovarniški delavci iz Richdala, ki so bili slučajno dlje časa brez posla, so leta 1844. ustanovili zadrugo, ki je imela nalogo, na skupni risiko in s skupnim podjetjem zadružnikom

*

donašati dobička in pripomoči k zboljšanju njihovih domačih razmer in njihovega socialnega položaja.

To akcijo so richdalski delavci začeli s tem, da so ustanovili konsumno društvo. Leta 1844. je njihova zadruga štela samo 28 udeležnikov, ki so imeli skupnega kapitala 186 tolarjev, danes pa šteje ta zadruga mnogo tisoč članov in ima že blizu dva milijona premoženja.

Ta vzgled je seveda vzpodbujevalno vplival ne samo na Angleškem nego tudi drugod, zlasti na Francoskem in na Nemškem. V prvi vrsti se je seveda obneslo snovanje hranilnih in posojilnih zadrug, a tudi snovanje konsumnih društev za delavce, ki žive ob mezdi, je le odobraviti.

Toda poleg konsumnih društev, namenjenih delavcem, kateri nimajo niti kapitala niti kredita, obstoje tudi konsumna društva, ki so namenjena drugim slojem. Taka društva pa ne soglašajo več s prvotnim principom, iz katerih so nastala, in so vsled tega povsod naletela na odločen vpor.

Tudi na Kranjskem se je zaradi teh društev razvnel jako oster boj, kateri je jako obžalovati, ker so se ž njim obstoječa osebna nasprotja jako poglobila.

Konsumna društva so v nekem smislu humanitarne naprave, dokler imajo namen stvarjati kapital na korist tistim, ki nimajo ne kapitala niti kredita. Ta humanitarni značaj pa izgube v tistem trenotku, ko niso več omejena na delavce brez kapitala in brez kredita, ko so člani ljudje, ki že imajo nekak kapital in neko eksistenco. Čim taki ljudje, ki imajo že svojo gospodarsko samostojnost, osnujejo konsumno društvo, se to društvo prav nič več ne loči od navadnega kupčijskega podjetja. Pri navadnem kupčijskem podjetju je pred pogoj, da ima podjetnik kapital. Tega imajo pa tudi samostojni kmetovalci itd.

Zakonodajalec iz leta 1873 je mislil, da bodo konsumna društva snovali samo delavci, ki nimajo ne kapitala, ne kredita in zato je takim društvom zagotovil posebne olajšave. Ni pa mislil, da se bodo tudi drugi krogi polastili te stvari, in da bodo dovoljene olajšave na brezobziren način izkoristile proti davkoplačevalcem-trgovcem, kakor se je zgodilo tudi pri nas na Kranjskem.

Boj mej trgovci in konsumnimi društvi je jako oster in z raznih strani so nam došla že vprašanja, ni-li mogoče, da bi se provzročil razpust teh društev.

To je jako težko doseči, zakaj zakon je konsumnim društvom dal jako veliko samostojnost in neodvisnost. V tem oziru naj služijo naslednja pojasnila:

§ 37. zakona z dne 9. aprila 1873 pravi: Upravno oblastvo zamore zadrugo razpustiti, če je vsled delovanja ali razprav te zadruge bila izdana prav okrepna kazenska razsodba v smislu § 88. tega zakona. Kazenska sodišča morajo take razsodbe takoj, ko so postale pravokrepne, predložiti političnemu oblastvu.

§ 38. tega zakona pravi: Razpust pristoja političnemu dež. oblastvu, v čigar okolišu ima zadruga svoj sedež, in če se razteza delovanje zadruge po podružnicah na več dežela, tisto politično oblastvo, v čegar okolišu je glavno podjetje. Proti razpustilni odločbi je dovoljena pritožba na ministrstvo notranjih del. Pravica deželnega oblastva, odrediti razpust kake zadruge na podlagi kazenske razsodbe, ugasne tri mesece potem, ko je razsodba postala pravokrepka.

Iz tega je razvidno, da se more odrediti razpust kakega konsumnega društva samo na podlagi kazenske razsodbe, ta je pa mogoča samo tedaj, ako je društvo raztegnilo svoje delovanje tudi na tako polje, na katerem ni opravičena delovati. To določa § 88. tega zakona.

Razpust je torej mogoč, če na primer kaka zadruga ki nima koncesije, izvršuje gostilniško obrt.

V tem slučaju je dolžnost okrajnega glavarstva, da to naznani sodišču. Žal, da so doslej okrajna glavarstva v tem oziru postopala jako popustno. Razmere v deželi bi bile vse drugačne, če bi se bilo od vsega začetka gledalo na to, da se vse zadruge drže strogo svojega delokroga.

Le s strogim postopanjem se dado te razmere zboljšati. Če bo vlada brezobzirno postopala in nekaj zadrug, ki dosledno prestopajo svoj delokrog, razpustila, potem bo to drugim zadrugam v svarilni vzgled. Njihova konkurenca z davki preobremenjenim trgovcem bo postala reelnejša, izrodki in izrastki bodo odpadli, zadruge omejevale na tisto delovanje, ki jim pristoja, in s tem se bodo nasprotja vsaj deloma poravnala. Popolnoma se seveda ne uglade, dokler se sedanji, jako pomankljivi zakon o zadrugah korenito ne premeni. Kar se prej ali slej gotovo zgodi.

R. Ž.

Kmetijstvo.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe.

Naposled je končan skoro pol leta trajajoči strastni boj za kmetijsko družbo in sicer s popolnim porazom tistih gospodov, kateri so zbrani okrog „Gospodarske zveze.“

Občnega zbora dne 26. oktobra se je udeležilo tako ogromno število članov, kakor še nikdar ne, kar obstoji naša družba.

Ob določenem času, ob $^1/_2$ 9 uri dopoldne je družbin predsednik cesarski svetnik Murnik otvoril zborovanje. Razen članov glavnega odbora bil je kot zastopnik dež. vlade navzočen okrajni glavar dr. plem. Chron in štirje uradniki dež. vlade, ki so pri posameznih volilnih komisijah nadzorovali glasovanje.

Družbin predsednik ces. svetnik Murnik je polagal v svojem jedrnatem ogovoru vsem članom na srce, naj skrbe, da se bo mogla volitev mirno in dostojno vršiti. Vsled obile udeležbe ni mogoče, da bi se glasovalo pri jedni komisiji, zatorej naj se stavijo štiri komisije, in

sicer posebej za Gorenjsko, za Dolenjsko in za Notranjsko ter za mesto Ljubljana in njega okolico. Pri vsaki teh komisij naj ima vsaka stranka po jednega zaupnika.

Po kratki, a jako viharni razpravi, v katero so posegli knezoškofijski kancelar Šiška, drž. poslanec Povše, župnik Pintar iz Stare Oselice, ljubljanski župan Hribar in končno družbin predsednik Murnik, je slednji izjavil, da po 13. juliju pristopivši člani kmetijske družbe se ne smejo udeležiti glasovanja.

Po tej izjavi, s katero se je ustreglo nasprotnikom dosedanjega odbora, se je začelo glasovanje.

Posamezne volilne komisije so bile sestavljene tako le in sicer: Za Gorenjsko: cesarski svet. Murnik, ravnatelj Pirc in knezoškofijski kancelar Šiška; Za Notranjsko: nadučitelj Žirovnik, pristav Stupar in poslanec Pfeifer; za Dolenjsko: poslanec Povše, učitelj kmetijske šole na Grmu R. Rohrmann in potovalni učitelj Gombač; za Ljubljano: odvetnik dr. Makso plem. Wurzbach, državni poslanec Pogačnik in družbin uradnik Oražen.

Izid volitev smo naznanili že zadnjič. Izvoljen je bil ves dosedanji odbor in sicer s tako velikansko večino glasov, da se okrog „Gospodarske zveze“ zbrani gospodje vsaj 20 let ne bodo upali na dan.

Ob polu štirih popoludne se je občni zbor nadaljeval. Cesarski svetnik Murnik naznanil je najprej izid volitve, katerega so zborovalci pozdravili z burnimi dobro-klici. Nasprotna stranka se nadaljevanja občnega zbora ni udeležila ter s tem jasno pokazala, da je imel župan Hribar prav, ko je rekel, da se gre tej stranki le za prevlado; ne pa za prospeh družbe. Predsednik zahvalil se je v imenu dobre stvari zborovalcem, da so omogočili mirno volitev ter s tem redno delovanje družbe.

Ravnatelj Pirc nasvetoval je v imenu glavnega odbora, naj se leta 1899. novo ustanovljenje podružnice v smislu družbenih pravil potrde in sicer podružnice Primskovo, Naklo, Dolenjavas pri Ribnici, Sv. Gregor, Doberniče, Sv. Jošt in Gornji Logatec. Ta predlog bil je brez ugovora sprejet.

Potem pa je sledila dolga vrsta predlogov raznih podružnic. Zaradi pomanjkanja prostora navajamo tukaj le važnejše predloge in sklepe.

Podružnica vipavska je predlagala, naj bi kmetijska družba svojim členom zopet oddajala gumijeve vezi za zeleno cepljenje. Predlog, ki je našel splošno odobravanje, bil je soglasno sprejet, in bodo torej členi po svojih podružnicah prihodnjič zopet lahko dobivali dobre gumijeve vezi za primerno ceno.

Podružnica colska je predlagala, naj bi kmetijska družba izposlovala, da bi se ne postopalo tako strogo proti razdelitvi skupnih gozdov. Družba storila bode v tem smislu pri c. kr. vladi primerne korake.

Podružnica v Lescah predlagala je z ozirom na to, da inozemci pokupijo najboljša žrebeta v radovljiškem okraju, naj glavni odbor stori primerne korake, da boljša žrebeta ostanejo doma, in da bi se v to svrho posestnikom lepih žrebet dajale primerne podpore. Ta zadeva odstopi se s poročilom konjerejskemu odseku.

Nadalje sprejel je občni zbor predlog podružnice Primskovo, naj bi se vplivalo na to, da bi se za Gorenjsko projektovana kmetijska šola ustanovila v bližini Kranja, in predlog podružnice mokronoške zaradi večje množine brezplačnega smodnika za streljanje proti toči. Končno odobrili so se nasveti, naj bi se pri nakupovanju bikov bolj oziralo na domačo goved, naj bi se troški za pregledovanje bikov-plemenjakov pokrivali iz okrajnih blagajn, in naj bi se vendar že enkrat popolnem odpravila stara mera in vaga.

Pred zaključkom občnega zbora vprašal je g. Josip Turk, je-li glavni odbor glede ustanovitve živinske bolnišnice v Ljubljani kaj ukrenil. Ravnatelj Pirc je odgovoril, da se sedaj deželni odbor peča s to zadevo, in da je to odvisno od deželnega zbora, je li in kedaj se ustanovi bolnica za živino.

Cesarski svetnik Murnik priporočal je v sklepnem govoru, naj bi se med členove in zlasti podružnice povrnil mir, ker le tedaj je v interesu kmetijstva pričakovati uspešnega delovanja. S trikratnim slava-klicem cesarju zaključil je potem predsednik občni zbor.

Novice.

— **Osebne vesti** Zdravnik g. dr. Ivan Robida je imenovan ordinarijem dež. blaznice na Studencu pri Ljubljani. — Matija Slak, žup. uprav. v Mengšu, je prezentiran za župnijo Brdo. — Gg. Janez Pfajfar, ekspozit v Harijah, je imenovan za žup. uprav. župnije Zagorje pri Poljanah na Gorenjskem; Janez Šmukavec, kapelan v Horjulu, je premeščen kot ekspozit v Harije in Anton Žnidaršič, ekspozit na Razdrtem, je premeščen kot kapelan v Erzel pri Vipavi. — V Kobaridu se je nastanil kot zdravnik g. dr. Votočka, doslej sekundarij v dež bolnici v Ljubljani. — Premogar Jurij Vozel v Zagorju ob Savi je dobil častno svetinjo za štiridesetletno zvesto službovanje.

— **Karolina Bleiweis pl. Trsteniška †.** V visoki starosti 88 let umrla je v ponedeljek, dne 6. nov. soproga pokojnega narodnega voditelja dr. Janeza Bleiweisa in mati sedanjega ljubljanskega podžupana, gospa Karolina Bleiweis pl. Trsteniška. Pokojnica je bila izredno dobrotljiva in ljubeznjiva gospa ter je vživala povsod najiskrenejše simpatije. Bodi jej zemljica lahka in prijazen spomin!

— **Ruski kurs.** V četrtek je pričel gospod dr. L. Jenko v dvorani „Mestnega doma“ pouk v ruščini, katerega se udeležuje nad 60 slušateljev. — Srednješolski mladini je prepovedano se učiti ruščine, kajti po izgovoru barona Heina, je ruščina „Gott sei Dank“ nepotrebna, med tem ko se je uče na Pruskem z veliko vnemo.

— **Državni in deželni poslanec goriški grof Coronini-Cronberg** je odložil oba mandata.

— **Orožniki na Češkem?** Okoli 100 se je te dni pripeljalo z dežele v Ljubljano, od koder, se domneva, da pojdejo na Češko in druge kraje, kjer se vrše demonstracije.

— **V Transvaal.** Tukajšnji topničarski častnik Jrku je vzel pri svojem polkovniku 14 dnevni dopust in je zapustil Ljubljano s pretvezo, da gre obiskat svoje sorodnike. Sedaj je J. naznanil svojemu polku, da je že na potu v Transvaal, kjer se hoče na strani Burov bojevat priti Angležem.

— **Novorojenček v greznici.** 29. oktobra je našel V. Kavšek v Kopačevi gostilni v Novem mestu na stranišču novorojenčka ter ga potegnil z motiko iz greznice. Mati otroka je 22 letna dekla Cilika Modic. Otrok je bil na glavi ranjen. Matere niso zaprli, ker otrok vsled telesne slabosti itak ne more živeti.

— **Iz Ormoža.** Dne 30. oktobra se je vršila volitev v okrajni šolski svet in so bili izvoljeni gg.: Župnik Bohanec, dr. Kristan, dr, Omulec in Središčana Hočevar in Robič.

— **Vljuden vojak.** Neki podčastnik 27. pešpolka je udaril s sabljo po glavi mestnega delavca Janeza Kočino, ker se mu Kočina ni takoj ognil na trotoarju.

— **Letošnja žetev.** O stanju žetve ob sredi okotobra je izdalo polj. ministrstvo sledeče poročilo: Pšenična žetev je bila v srednjih pasovih in v planinskih deželah povoljna in je sploh več kakor srednja. V drugih deželah je bila žetev slabša in se sploh ne more imenovati niti srednja. Kakovost je sploh slabša Na Češkem je pšenica boljše uspela nego rž. V mnogih galiških krajih je rž boljše nspela. Slame je povsod dovolj. Turšica je srednja. Grozdje je sploh slabo uspelo. Sadja je malo. Sladkorne pese je mnogo, a je kakovost slabša. Zgodnja setev rži in pšenice je boljše uspela nego pozna setev.

— **Osepnice** se širijo mej mladino v Št. Vidu nad Cerknico, šola se je zaprla za dobo 14 dnij.

— **Zverinska mati.** Pred okr. sodiščem v Gradcu je stala te dni 32letna Marija Berger, delavka iz Ljubljane, ker je svojega 18 mesecev starega otroka nezakonsko hčerko Lojziko, uprav zverinsko trpinčila. Dajala je otroku slabo hrano in malo in pretepavala ga je vedno. Privezala je otroka k oknu, da je ves trepetal. Vganjala je ž njim tako nečloveško in vrgla je tudi otroka na smetišče, kričeč; „Pogini prase!“ Sodnik je obsodil Berger na dvemesečno ječo s trdim ležiščem. Razen tega se odvzame otrok nečloveški materi.

— **Iz Semiča.** Graščino Turn, lastnino g. Kauschegga iz Ljubljane, je kupil te dni neki žid, kar je silno obžalovanja vredno, da je prišlo tako lepo posestvo v tujo roke, tem bolj, ker bi bili kupili graščino domačini, še bi bili le vedeli za prodajo.

— **Nova cerkvena knjiga** z naslovom „Molitve pri očitni službi Božji“ je izšla v Katoliški tiskarni, lično v usnje vezana stane 60 kr.

— **Izlet v Ljubljano** je naredila mlada Trboveljčanka. Za njo je v Ljubljano prišlo naročilo, naj se varujejo, da si ne vzame svojega življenja. Morala je oditi zopet domov, bila je tudi brez vsakega denarja.

— **Zločin?** Prej 27 dnevi je umrla v Ljubljani kuharica prejšnjega šempeterskega župnika. Mrtvo so dobili v sobi. Znano je bilo, da ima precej denarja; ker pa po smrti niso mogli denarja nikjer dobiti, pojavile so se govorice, da je umrla bila morda žrtev zločina. Odkopali so jo ter sodnijsko preiskali.

— **Umrl** je v Gradcu umirovljeni bivši računski revident v ministrstvu za bogočastje in uk na Dunaju g. Karl Francelj. Služboval je prejšnja leta dolgo časa pri deželni vladi Kranjski.

— **Kravo povozil vlak.** Na progi Planina-Rakek je povozil tovorni vlak št. 183 kravo Fr. Turka.

— **Goriška gimnazija** je povsem nemška, zbog česar ni mogoče dobiti dovolj laške in slovanske inteligencije za Goriško. Sedaj so se začeli Lahi poganjati za laško gimnazijo, za jedno pa pisarijo, naj bode slovenska gimnazija v Tolminu.

— **Tudi Maribor mora imeti svoj Bismarckplatz.** „Nemška“ mesta, kakor Celje, Celovec in Ptuj itd. imajo že davno svoje Bismarckplatze, samo tihi Maribor ga še nima. To peče hudo mariborske čistokrvne nemške visokošolce, ki so vložili na mariborski občinski zastop posebno peticijo, s katero zahtevajo, naj se vendar imenuje tudi v Mariboru kak trg po velikem neprijatelju naše države. Seveda vlada to vse tiho pripušča.

— **Zavrnjeni izseljenci.** V New Yorku je bilo zavrnjenih 50 izseljencev, ki so se pripeljali s parobrodi. Severnonemškega Lloyda“ iz Bremena tjakaj, ker niso imeli urejenih „manifestov“ svojih zastopnikov. Izseljenci so vsled tega trpeli veliko škode. Koncesionirani družbi na Kranjskem sta le „Red-Star-Linie“, in pa „Severno-nemški Lloyd“

— **Roparski napad** Dne 30. m. m. je bil žagar Josip Molk iz Slanine napaden in oropan na državni cesti. Napad se je zgodil v Tihi dolini mej znano hišo, ki se zove „ravbarkomanda“ in mej Mačkovcem. Obstopila ga je tolpa ciganov in cigank, kateri so ga tudi težko poškodili na glavi, na kar je padel v nezavest, in v tem času so ga cigani oropali.

— **Dobavni razpis.** C. in kr. vojaško oskrbovalno skladišče je poslalo trgovski in obrtniški zbornici izkaz o otrobih in rešetinah (Koppich), ki so preostale v vojaškem teritorijalnem okrožju. Gradec za leto 1899 in 1900. Za odjemalne postaje so določena vojaška oskrbovalna skladišča v Gradcu, Mariboru in Celovcu. Natančneji podatki, posebno prejemni način in roki se lahko vpogledajo v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.

— **Čiščenje volnene robe v domobranski vojašnici** Upravna komisija za 3. in 5. bataljon c. kr. domobranskega pešpolka št 4 poroča trgovski zbornici, da bode 14. nov 1899. ob 10. uri dop. v dež. domobranski vojašnici v Ljubljani javna obravnava zaradi zagotovitve čiščenje volnene robe z valjalnico in posteljne oprave s pranjem in krpanjem za čas od 1. jan. do 31 dec. 1900, pri ugodnih cenah tudi za daljšo dobo, in sicer potom ustne ali pismene ponudbe. Natančneji pogoji se lahko vsak dan od 8 do 12. ure dop. in od 2. do 5 ure pop. v upravni pisarni zgoraj imenovene komisije vpogledajo

— **»Deutsch sein heisst lutherisch sein«** je geslo „Grazer Tagblata“. Seme, ki seje ta list, je začelo lepo uspevati. Graški nemški dijaki so ustanovili „Gustav-Adolfovo društvo“, čegar namen je širiti protestantizem. Zdi se nam, da ne bo v škodo naprednonarodnem telesu avstrijskih Nemcev, ako se izločijo javno taki elementi iz katoliške cerkve, saj bo širše občinstvo tako lažje in hitreje uvidelo, da je nacijonalnim hujskačem istinila narodov le važna pretveza, a protestantizem in Rusija pravi in zadnji smoter.

— **Nemški vojaki proti Slovencem.** O razmerah pri tukajšnjem pešpolku št. 27 smo dobili že večkrat pritožbe. „Armeesprache se hoče pri tem polku na čuden način razširiti. Lani se je slovenskim prostovoljcem prepovedalo v vojašnici tudi izven službe govoriti slovenski, letos se ne vzdržuje samo te odredbe, nego se baje zahteva, da se prostovoljci v mejsebojnem občevanju tudi izven vojašnice ne smejo posluževati druzega jezika, nego nemščino. Take odredbe spuščajo menda nemški častniki, kar na svoje roke. Slovenski vojak torej mora izven službe govoriti nemški, ker tako zahteva „nemški značaj“ polka. To je vendar nekoliko — preveč.

— **Premagan.** Laškega žida Carduccija, ki je zložil „hudičevo himno“, v kateri se vrag hvali, da je premagal Jehovo, je zadela kap. Ne more več rabiti jezika in njegove desne roke.

— **Grof Thun,** bivši ministrski predsednik, se bode zaročil s sestro češkega deželnega maršala kneza Jurija Lobkovica, potem pa prihodnji mesec nastopi daljše potovanje v Orijent.

— **Prijazne razmere v Budimpešti.** Pretekli teden je v Budimpešti zginilo brez sledu kar devet deklic v starosti 12—24 let. Trgovina s človeškim mesom poganja v Budimpešti vedno lepše cvetke, ker je policija premalo stroga.

— **V tujino** se je odpeljalo min. teden polno slovenskih premogarjev iz Zagorja na Vestfalsko, skupno 168 oseb z ženami in otroci, ki so bili slabo oblečeni in upadlih lic. Revščina, da se Bog usmili!

— **Smrt adjunkta Hallade.** Drž. pravdništvo je ustavilo preiskavo radi smrti adjunkta Halla, katerega so našli ob železniški progi proti Beljaku smrtnoranjenega. Dež. sodišče se je obrnilo namreč na graško vseučilišče radi fakultetne izjave in je dobilo odgovor, da se je Hallada bržčas v hipni blaznosti sam umoril.

— **Vandalizem na grobeh.** V občini Materadi v Istri so Lahi vrgli s pokopališča nagrobni spomenik, ker je imel napis v hrvatskem jeziku. Spomenik leži že dve leti zunaj pokopališča v blatu.

— **V Ameriko.** V mesecu oktobru se je odpeljalo s Kranjskega 335 oseb v Ameriko, t. j. toliko se jih je odpeljalo samo na ljubljanskih kolodvorih.

— **Mrtvo truplo** so našli dne 24. okt. v Mariboru v Dravi. Truplo je bilo nago, obleka je ležala na bregu; pravijo, da je ženska znorela in se sama umorila.

— **Truplo utopljenega** dečka Jožefa Luknarja, ki je pretekli mesec utonil v Gruberjevem kanalu, je našel te dni Franc Slanc iz Slap v Ljubljani. Truplo so pokopali na pokopališču pri Devici Mariji v Polju.

— **Strašen vihar na Triglavu.** Dne 12. in 13. m. m. je bil grozovit vihar na Triglavu. V naši koči je bil tisto noč neki tuj turist z vodnikom Šmerc, kateri je rekel: „Če ta vihar ni koče odnesel, je noben vihar več ne bo.

— **Uboj pri Čedadu.** Dober teden tega je, kar je žena ubila v Čedadu s sekiro na polju svojega moža, ki je odšel pred leti od doma in se zopet nenadoma vrnil. Mej tem časom si je izbrala njegova žena drugega ljubimca, katerega sin in on sam sta v zvezi z ženo z umorom njenega moža. Sodnija je odvedla vse tri v zapor, kjer jih čaka zaslužena kazen.

— **Nesreče.** 26. okt. pop. se je na Poljani pri Logatcu prevrnil s slamo naloženi voz Alojzija Blažona iz Mlake na Uršo Zakrajšek, ki je obležala takoj mrtva. — M. pondeljek so našli v Št. Vidu na podu mrtvega Janeza Rozmana. O $^1/_2$1 uri po noči hotel je po lestvici po mrvo za konja, pa padel je tako nesrečno, da ga je ob 1. uri našel gospodar mrtvega. — V nedeljo dne 29. m. m. se je ponesrečil 11letni deček Fr. Ogrizek pri zgradbi novega šolskega poslopja v Postojni, padel je namreč tako nesrečno pod voz, da mu je šlo kolo čez obraz in roko. — 25 letni oženjeni posestnik Martin Debevec iz Sv. Barbare nad Škofjo Loko je padel 25. m. m. s kostanja tako nesrečno, da je že drugi dan potem umrl.

— **Požari.** Preteklo soboto, 4. t. m. je začelo goreti pri posestniku Ivanu Cirmanu Podgoro št. 20 tik Št. Vida pri Ljubljani. Otroci, ki so se igrali z žveplenkami za kozolcem, zanetili so ogenj in prouzročili s tem 2000 gld. škode, katera bi bila gotovo višja, ako se ne bi posrečilo vrlim gasilcem lokalizirati ogenj.

— **Požar.** Dne 23. oktobra je gorelo pri posestniku Seliškarju v Podutiku pri Št. Vidu. Ogenj je upepelil hišo in gospodarska poslopja. Škode je 1500 gld. Razen tega ima stanovnica M. Dolinar 200 gld. škode.

— **Nesrečen morilec.** Na smrt obsojeni kmetski fant Josip Zevnik, ki je koncem julija v Spodnjem Suhadolu t. l. umoril omoženo Josipino Grubarjevo, ker se mu ni hotela udati, je pomiloščen na 20letno ječo; kazen prestane Zevnik v moški kaznilnici v Gradiški

— **Samomor.** V Brnu se je ustrelil infanterist Fran Rojšek iz Račice pri Trebelnem. V noči od 27. na 28. m. m. je stal pri namestništvu v Brnu na straži. Od tod je šel na bližnji vrt in se je tam usmrtil. Vzrok je neznan.

— **Samomor.** Na vseh svetnikov dan se je v Mariboru ustrelil vojak Ernst Budna.

— **Utonila** je dne 16. t. m. opoldne 17letna M. Repič iz Cepna pri Postojni. Padla je z brvi v Reko.

— **Poskušen samomor.** V šempeterski garnizijski kaznilnici si je vojak 47. pešpolka minoli torek z bajonetom, katerega je baje vojaku stražniku izmuznil iz rok, prerezal žilo na desni roki in se precej nevarno ranil Uvedla se je stroga preiskava.

— **Grozen umor** se je izvršil te dni v Dinjanu, pri Pulju. S prerezanim vratom so našli mrtvo 64 letno A. Civitico. Umorila jo je njena sinaha, žena nekega brivca, z britvijo. Živeli z umorjeno dalje časa v prepiru. Morilka se je sama prijavila sodišču.

— **Pod jarmom Milanovim** „Novoe Vremja“ piše V zadnjem zasedanju skupščine v Belemgradu je bil izne nada sestavljen predlog, naj skupščina dovoli svoto 2.200.000 dinarjev za izredne vojne izdatke. Predlog je bil seveda vsprejet in s tem je vsakemu davkoplačevalcu naloženo breme 6—7 dinarjev. Res drago so gospodje členi narodne skupščine plačali obede na dvoru. V utemeljenju onega predloga je bilo rečeno, da so to „nove žrtve za narodno nado — vojsko“ —, a javna tajnost je, da je ta svota namenjena za široki in prazni žep Milanov! Vojni proračun je narasel od 16 na 19 milijonov dinarjev. Izdatki vojnega ministrstva niso podvrženi pravi kontroli. No, ako seštejemo vse izdatke, Srbija trosi za vojsko okrog 23 milijonov dinarjev, kar sestavlja celo tretjino vsega proračuna. Druga tretjina odhaja za obresti državnega dolga, a samo ena tretjina vseh stroškov za potrebe dežele in uprave. Še leta 1897. je skupščina dovolila poseben fond za nove puške in za izplačevanje naročenih topov. No, v resnici ni ne teh topov, ne pušk, a jih tudi ne bo, ako ne dovole novega denarja. Dopisnik vprašuje: kako dolgo bo še narod srbski za svoje drage novce vzdrževal tega povsem nepotrebnega gospoda?! „Narodnim listom“ poročajo iz Belegagrada o grozotah, ki jih obsojeni radikalci morajo trpeti po temnicah. To so za nesrečne žrtve pravo mučilišča, kjer ginevajo polagoma in se pogubljajo. Huje postopajo ž njimi, nego z najhujimi zločinci, katerim je dovoljeno, da zi iz svojih sredstev kupujejo dobro hrano in merico vina. Radikalcem pa ne le, da je zabranjeno to, ampak jim dajejo hrano, katere niti psi ne bi jedli. Po takem se oni pogubljajo vsled gladu. Ni jeden obsojencev ni zdrav, a jim ne dajo zdravnika, Kosta Tausanovič je že živ — mrtvec, ali tudi v tem žalostnem stanju mu ne dovoljujejo nikake olajšave in to na izrečno zapoved — Milanovo. V nekolikih mesecih poginejo gotovo vsi. Zadnja številka lista „Slavisches Echo“ prinaša uprav senzacijonalen